

**Corpus Juris Canonici, Per Regulas Naturali Ordine
Digestas, Usuque Temperatas, Ex Eodem Jure, Et
Conciliis, Patribus, Atque Aliunde Desumptas, Expositi**

Opus, Tum In Rebus Obscuris Claritate, Tum Dispersis Collectione ac
delectu, in contrariis conciliatione, eximium, simulque Indicibus ac
Præfationibus, Notisque quamplurimis & exquisitis illustratum, ; In Tres
Tomos divisum

Complectens Prolegomena Ad Jus Canonicum In Se Et Universim
Consideratum

Gibert, Jean-Pierre

Coloniæ Allobrogum, 1735

Titulus XVI. Peculiaria notanda in Conciliis Africanis circa Convocationem,
Locum, Tempus Celebrationis, Qualitatem, Numerum, Præsidentiam,
Formam Canonum, sumptus Itineris & Mansionis, Pœnas ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74413](#)

dum, quo gubernata est per Apostolos, illorum Discipulos, & Successores istorum, usque ad Concilia Generalia, & per novem priora secula, in quibus celebrata sunt octo priora hujus generis. Porro, quandiu Apostoli vixerunt, Ecclesia gubernata non est à Petro, ut à Monarcha, sed ab Apostolis coniunctim cum illo, ut status partim Aristocraticus, partim Monarchicus. Actus Apostolorum id testantur, Discipuli Apostolorum illorum exemplum secuti sunt: quod patet possimmo per Concilia, quæ celebrarunt, ad imitationem illorum, quæ ab Apostolis convocata sunt, & in quibus videre est Episcopos Provinciarum suas rexisse Ecclesias, inconsulto Pontifice. Inter ea, legantur Concilia Africana, nec non quinque priora Orientalia, Particularia, quorum illa in codice Ecclesiæ Africanæ continentur; illa vero in codice Ecclesiæ Universæ primòque *Dyonisi exiguus*. Notabiliores hanc circa rem Canones sunt l. 4. *Conc. Nicen.* c. 13. 14. *Conc. Antiocheni.* c. 3. & 7. *Conc. Sardicensis*, qui introduxerunt Recursum ad Pontificem in judicis Episcoporum. Sed de his fuis in *Notis circa Concilia*, & in *Traictatu de Ecclesiâ*.

TITULUS XVI.

PECULIARIA Notanda in CONCILIIS AFRICANIS Circa CONVOCATIONEM, LOCUM, TEMPUS CELEBRATIONIS, QUALITATEM, NUMERUM, PRÆSIDENTIAM, FORMAM CANONUM, SUMPTUS ITINERIS ET MANSIONIS, PERNAS ABSSENTIUM, AUTORITATEM SECUNDI ORDINIS.

PECULIARIA, Quæ colligimus, totidem admissstant probationes libertatis Ecclesiarum, quoad Disciplinam: pleraque ostendunt Ecclesiam AFRICANAM ab aliis discrepare circà Concilia. Ea igitur colligimus ob hanc causam: uno autem sub *Titulo* eas collocamus, idè, quòd pauca de singulis dicenda sint.

CONVOCATIO.

Ex omnibus Conciliis Africanis, quorum Acta habemus, quæque nomen CONCILII gerunt, nullum est in quo nominatum dicatur à qua Persona fuerit convocatum; an ab Imperatore; an à Proconfule; an ex eorum consensu, vel licentia; an à Capite Ecclesiæ Africanæ, nempe Carthaginensi Episcopo; an à Capite uniuscujusque Provinciae, nempe Primate aut Metropolitan. Itaque, ex illis Actis nulla potest erui decisio circà quæstionem, ad quam ex diuabus Potestatibus Spirituali & Temporali, pertineat Convocatio Conciliorum; nam silentium utrumque æquale est, quoad jus utriusque Potestatis, nec major locus est Argumento negativo contra Temporam, quām contra Spiritualem Potestatem. Enimvero, quidam Canones *Codicis Ecclesiæ Africane* probant, Episcopum Carthaginem convocabissi Concilium universale hujus Ecclesiæ: talis est *Canon 95.* alii ostendunt, Concilium Provinciale convocatum fuisse à Primate; talis est *Can. 73.* ejusdem *Codicis.* Sed nihil est in his Canonibus, quod excludat autoritatem temporalem à Convocatione horum Conciliorum. Adjice plures, in eodem *Codice*, Canones reperiri, ex quibus concludi potest aliquatenus, Ecclesiam Africanam agnovisse, quòd Principum authoritas necessaria sit ad Convocationem Conciliorum, quia multæ sunt res ad Religionis bonum conducentes, quas statuere non posunt, sine hac autoritate: tales sunt omnes Canones, quibus ostensum fuit Concilia Africana sapè Imperatori supplicavisse, ut ab eo impretrarent Leges circa res temporales, quarum Religio indigebat;

Primam hanc observationem restringimus ad Conventus, qui Concilia dicuntur, nam *Cap. 5. cognitio-*nis 1. *Collationis Carthaginensis* exprestè dicitur, Conventum hunc, sive Collationem, convocatum fuisse ab HONORIO, Imperatore, qui congregavit omnes Episcopos Catholicos & Donatistas, ut, selectis ex utraque parte peritissimis, discuterent, &, juxta Scripturam ac Traditionem, dissolventer difficultates, quæ separationem pepererant. Conventus hic est anni 411.

TEMPUS CELEBRATIONIS,

Inter Concilia Africana, quorum Acta habemus, pauca sunt, quorum tempus non designetur, per *Consulatus*. Id perficuum est, quoad Concilia, quorum Canones inserti sunt *Codici Ecclesiæ Africane*, &, quoad illa, de quorum celebratione mentio expressa fit, in eodem *Codice*, licet eorum Canones non referantur. Aliquot Concilia excipiunt ab observatione hæc; quoniam Acta Concilii XIX. *Carthaginense* non docent quo anno illud habitum fuerit. vid. *Tom. I. Biblioth. JUSTELLI*, pag. 388. & 396.

Aliud observandum est circà tempus Celebratio-*nis Conciliorum Africani*. Nempe Synodus Hippo-*nensem* an. 393., assignavisse 10. Septembribus untilcum jusque anni, celebrationi Concilii Universalis. *Canon. 73.* Codicis hujus Ecclesiæ sumptus è Concilio *Cartagin.* an. 401. id exprestè dicit. Hæc circumstantia omisla fuit in *Epitome Canonum* quæ Concilium Carthaginense III. sequitur; dicitur solùm quòd Concilium Universale quotannis celebrabitur. Eadem quoque omittitur in *Can. 2.* hujus Concilii *Carthagin. III.* Ex omnibus Conciliis Africanis huic Hippo-*nensi posterioribus*, nullum est, quod habitum fuerit 10. Septembribus, dum Concilia Africana fuere annua, quod duravit solùm ab anno 393. ad ann. 407. In quibusdam annis duo habita fuere: tales sunt anni 397. & 408. *Canon. 18.* Codicis laudati docet, Decretum Nicani, circà binam celebrationem Conciliorum Provincialium, productum fuisse ad Concilium Universale Africæ.

LOCUS CELEBRATIONIS.

Quoad Hocce Capit, duplex Conciliorum genus distingendum est: alia gerunt nomen alicuius Urbi, putè Carthaginis, Milevi, Hipponis, hæc autem habita fuerunt in loco, cuius nomen ferunt. Ex his Conciliis componitur *Codex Ecclesiæ Africane*, & pleraque eorum habita fuere Carthagine in variis Basiliis, quarum aliquot exprestè nuncupantur in *Codice 1. Basilica Reædificata. Tom. I. Biblio-*thæ*CE* *JUSTELLI* pag. 149. 2. *Basilica 2. Regionis* pag. 160. 3. *Basilica Fausti* pag. 141. *Basilica Pacis.* pag. 149.

Alia Concilia nomen Regionis sumperunt, & dicuntur AFRICANA, fortè quia componuntur ex Episcopis universæ Nationis. Tria ex illis habita sunt sub ANASTASIO Pontifice, & octo sub INNOCENTIO I. Omnia Undecim extant in Codice Ecclesiæ Africanæ, sub nomine *Concil. Carthaginensis*. Primum est an. 399. 2. & 3. anni 402. reliqua habita sunt annis 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410.

Præter hoc Undecim Concilia, Africana dicta, quæ sunt vera Concilia, est unum Concilium Africanum, quod nihil est aliud, quām Collectio Canonum à Conciliis Africanis factorum; in eo discrepans solùm à codice Ecclesiæ Universalis, quòd in ea omittantur Acta Concilii Carthaginensis anno 410.

Fortè, juxta exemplum Conciliorum, quæ Africana dicta fuerunt, quædam Concilia Germaniz, vel Galliz.

vel Hibernia; nuncupata fuerunt Germanica; Gallica, vel Hibernica. Concilia Universalia primum habita fuere in variis Provinciis juxta illarum ordinem initio ducto a Proconsulari. Deinceps, decretum fuit, ut celebrarentur in loco, qui commodior videretur pro negotiorum occurrentia. *Can. 95. Cod. Eccl. Africana.*

QUALITAS CONCIL. AFRICANORUM.

Sub hoc *Titulo* complectimur varias species Conciliorum Africanorum: nempe, 1. mere Provincialia, quæ componuntur ex Episcopis unius Provinciæ; tale fuit Concilium *Carthagin.* an. 409. 2. Plurimi Provincialia vel Semi-nationalia, qualia sunt ea, quæ componuntur e pluribus Provinciis, non verò ex omnibus, tale fuit *Carthaginense I.* an. 348. ut dicit *Juscelius*, & *Carthaginense II.* an. 397. Mense Maio, quod interfuerit ex his verbis præfationis *Cœpiss opis suis diversarum Provinciarum.*

3. Perfectè Nationalia, quæ coalefecabant ex Episcopis Universæ Nationis; tale fuit *Carthagin. III.* an. 397. mense Septembri: Generale illud fuisse interfuerit ex Statutis generalibus, quæ condidit, pro Universâ Africâ *Can. 1.* & *2.* Illud perfectè Nationale fuisse concludi potest, ex eo, quod instituit ultimam speciem Conciliorum Africanorum; quæ sunt Nationalia, per representationem, ea nempe, ad quæ convenienter Deputati singularium Provincialium. *Canon. 2.* fert; quod deinceps Provincialia tres tantum Deputatos mittent & Provincia Tripolitanâ unicum.

Comitia Generalia; Cteri Gallicani similia sunt his Conciliis Nationalibus per representationem, in eo; quod Provincialia per Legatos solum interfuerunt.

Diviso observata non est peculiaris Conciliis Africani, nam ea videtur in Conciliis *GALLIAE*, nec non *Hispania*; sed peculiare est Africæ, quod pleraque ex ejus Conciliis, quorum numerus parvus non est, sint Nationalia: nam pauciora sunt illa in Gallia, Hispania, Britannia, respectu Conciliorum Provincialium.

Ad distinguenda Concilia Nationalia Ecclesiae Africæ, ab iis, quæ Provincialia fuere tantum, habemus viam facilem ac brevem: nempe, habenda sunt pro *Nationalibus* omnia; quorum Canonis inserti fuere Codici hujus Ecclesie. Id interfuerit ex eo, quod Compilator horum Canonum, loquens de Concilio Carthaginensi an. 409. dicat, se hujus Acta omisisse, quia non erat Generale; gesta hujus Conciliij id est non descripsi, quoniam Provinciale, non generale celebratum est. Unde credibile fit, omnia Concilia, quorum Actus inserti fuere huic *Codici*, esse generalia, sive Nationalia. Fortè ob eandem causam, ab eodem *Codice* absit Concilium *Carthaginense*, habitum sub *Grato* an. 348. quod supra diximus esse plus quam Provinciale, vel Semi-nationalia, quoniam aliundè notabile fit, propter Statutorum suorum qualitatem.

Concilia Nationalia distinguuntur præterea per generalitatem Statutorum ipsorum. Igitur, cum Statuta Concilii *Carthagin. III.* an. 397. *Can. 1.* *2.* sint generalia, pro Universâ Africâ, credibile est illud esse generale.

Cum Concilia Nationalia Africæ sint vetustissima Conciliorum Nationalium, in aliis Regionibus habitorum; ea quoque sunt sola, quorum existat corpus separatum, absque ullo alieno, & confirmatum à Concilio ejusdem generis. Denique, eadem fuere exemplaria Conciliorum Generalium alibi habitorum, ut probavimus in nostris Questionibus Historicis circa Concilia Nationalia.

NUMERUS CONCILIORUM AFRICANORUM.

Pauciora sunt Concilia Africæ quam statim apparet: *Tom. I.*

nam 1. ut supradiximus, *undecim*, quæ dicuntur *Africana*, nomine tenus differunt a Carthaginensis, quo rur annus ibidem notatus est. 2. Concilium *Carthaginense II.* & *Asilevitanius II.* supposititia sunt; quod colligitur ex Canonibus, qui illis attribuuntur, quia sumpti sunt ex Conciliis anterioribus, aut posterioribus temporis, in quo utrumque collocatur.

Denique, Concilium *Carthaginense IV.* suspectum est falsitatis apud multos Eruditos, sive ob formam Canonum, seu ob magnam eorum copiam, seu propter silentium Veterum circa hoc Concilium, seu quod non fuerit insertum *Codici*, quoniam Concilia ipsi anteriora, & posteriora, inserta fuerint. *Quatuordecim* proinde Concilia eximenda sunt a vulgari numero, quibus subductis, remanent soli XVIII. quæ inserta sunt *Codici*, quorum XVI. habita sunt *Carthagine*, unum *Hippone*, & alterum *Milevi*, nec non duo alia *Carthaginensis*; quorum unum habitum fuit ann. 348. sub *Grato*, & aliud sub *Bonifacio*, Episcopo Carthagin. an. 525. Concilium *Carthaginense* ann. 419. bis ponitur in Indice Conciliorum insertorum *Codici Ecclesie Africanae*, in fronte & in fine, in fronte, propter primam sessionem *23. Maii*, in qua facti fuere Canones *33.* & leti Canones in *Codice comprehensi*, in fine, propter secundam sessionem *27. Maii*, in qua *sex* Canones facti fuere.

PRÆSIDENTIA.

Triplex est probationis genus, quod Praeful Carthaginensis praefuerit Conciliis Universalibus Africæ, 1. semper nuncupatur in Præfatione primus fater eos, qui adfuisse dicuntur: totidem sunt exempla quod præfationes:

2. A quoquaque fiat propositio in Concilio, semper eam concludit Episcopus Carthaginensis, ut vide est in omnibus Canonicis super propositione alterius factis. 3. Semper subscribit primus: nulla referimus exempla, sed monemus, tot illa esse, quot existunt subscriptiones illorum Conciliorum earum pars major continetur in *Codice Ecclesie Africæ*: nonnulla sunt in *Concilio Carthagin.* an. 525.

Eodem suppetunt probationes Præsidentia Primituum seu Metropolitanorum in Conciliis Provincialibus; excepto argumento subscriptionum, quorum nulla superlunt, posito tamen quod Concilium sub *Grato* habitum an. 348. sit Provinciale.

Inter subscriptiones *Atrelii*, Episcopi Carthaginensis, quædam habent verbum *Carthaginensis*; quædam non. Quoad priores, vide *Concil. Carthag.* an. 407. *Aurelius Episcopus Carthaginensis &c.* Quoad posteriores, vide *Concil. Carthag.* an. 419. *Aurelius Episcopus his &c.*

Bonifacius Episcopus ejusdem Urbis, subscrivendo Concilio *Carthag.* an. 525. scribit *Episcopus Plebis Carthaginensis*. Cum Præsidentia nihil aliud sit quam prima scilicet, sub hoc verbo contineri potest ordo sessionis Episcoporum in Conciliis; circa quem observamus hic, quod is in Africâ disposeretur ex tempore Ordinationis, exceptis Primate Numidia & Primate Mauritania. *Can. 86. Cod. Eccl. Afric.*

FORMA CÆNONUM.

Hoc peculiare est circa formam Canonum Conciliorum Africæ cuiuscumque speciei, quod aliquando contineant propositionem ab alio factam, quam à Præsidente, conclusioni five sententiam Præsidentis, & consensum unanimem reliquorum. Patrum, qui adhaerunt, Priora Canones, in quibus haec tria observantur, sunt Canones Concilii sub *Grato*, an. 348. haec forma Canonis sumpta videtur partim ex Concilio Sardicensi an. 347. cui *GRATUS* interfuera, ut videtur in *Can. 5.* ejusdem Concilii Carthaginensis. Dicimus partim, quia non appetit quod, ubi propositi facta est ab alio Episcopo, quam *Osio*, qui creditur

K 3 creditur

creditur praesuisse Concilio Sardicensi, idem Osiris concluderit, seu sententiam seorsum dixerit, cui ceteri adhaerent; sed hoc in casu comprehenditur in verbo Generali Universi. Magna pars Canonum reliquorum incipit à verbo *Placuit*. Hæc forma introducta fuit à Conciliis Eliberitano an. 305. & Carthagin. ann. 397. & adfinis est formæ Apostolicæ, *vixum est* in Concilio Hierosolimit. ACT. APOST. CAP. XV.

SUMPTUS ITINERIS ET MANSIONIS QUOAD CONCILIA AFRICANA.

Unicus est Conciliorum Africanorum Canon, qui doceat unde sumerentur sumptus ad Conciliorum celebrationem necessarii, nempè 2. Concil. Carthag. III. an. 397. in quo cernitur, pecuniam Ecclesiæ destinatam hospitalitati, huic impensa inservisse; nam, reducendo numerum Patrum Concilii Universalis, ad tres ex unâquaque Provinciâ, Synodus dicit, se id facere, ut *minusque hospitibus sumptuosi Conventus evadant*.

POENÆ CONTRA EPISCOPOS, QUI NEGIGEBANT ADESSE CONCILIO.

Concilium Carthaginense ann. 401. decernit, ut omnes Episcopi Provinciæ, Concilio Provinciali inter sint, nisi legitimo impedimento detineantur, sive senectutis, seu valetudinis, seu alterius necessitatis, item, ut unusquisque Primas dividat omnes Praelatos Congregatos in duas tresve Classes, è quarum singulis unus assumatur, qui ad Concilium Universale die præstituta conveniat, nisi legitimè impediatur; quo in casu, impedimentum exponet in Responione ad Epistolam Convocationis: quod si impedimentum deinceps accidat, illud intimabit Primi, alias privabit Communione cum aliis Ecclesiis, & redigetur ad Communione Ecclesiæ suæ: *Can. 76. C. d. Eccles. Africæ.*

Hic plura sunt singulare*i.* Dispensatio convenienti ad Concilium Universale, concessa omnibus Episcopis Provinciæ, qui non erunt Deputati. 2. Modus eligendi hos Deputatos, per divisionem Episcoporum in duas tresve Classes, è quarum singulis unus Deputatus sumebatur. 3. Paucitas Deputatorum, respective ad quantitatem Episcoporum uniuscujusque Provinciæ, excepta Tripolitanâ. 4. Excommunicatio partialis, quæ redigebat Episcopum ad Communionem solius Ecclesiæ suæ.

AUTHORITAS SECUNDI ORDINIS IN CONCILIIS AFRICÆ.

Ex Instrumentis insertis Codici Ecclesiæ Africanæ non appet Sacerdotes interfuisse Conciliis istius Regionis, ubi enim de personis, quæ adfuerunt, fit sermo, commemorantur solum Episcopi, de quibus dicitur, eos sedere cum Presidente, & Diaconi, qui stare dicuntur, *adstantibus Diaconis.*

Enimvero, Concilium Carthaginense ann. 419. loquitur de duobus Presbyteris, qui cum Episcopis adfuerunt & conferderunt; sed illi erant Deputati Sedis Apostolica, sive Pontificis; unus vocabatur *Philippus*, alter *Asellius*.

Extrahit hunc Codicem, est Concilium Africa habatum sub S. CYPRIANO, circa Baptismum collatum ab Haereticis, vel Schismaticis, in cuius præfatione fit mentio Sacerdotum, *cum Presbyteris & Diaconibus*; Sed non appet, quod hi Sacerdotes aliquam autoritatem exercerint: imo inferri potest contrarium, ex eo quod Epistola S. Cypriani, quæ servavit hoc Concilium, referendo Suffragia eorum, qui ad fuerunt, nullum, quod à Presbytero prolatum fuerit, proponit.

TITULUS XVII.

RATIONES PRO & CONTRA, CIRCÀ SUPPOSITIONEM CONCILII CARTHAGINENSIS IV. celebrati an. 398.

A Ntequā dederam rationes in quibus posset fundari suppositio Quarti Concilii Carthaginensis, opera preuum est ut moneam, nihil hac de re posse afferri, quod videatur firmissimum, & quod posset dici fortius, accedit magis ad simplicem suspicionem, & merita conjecturam quam ad probationem; quapropter Pater LABBEUS, qui folieta facere Concilia supposita, de hoc nullum verbum profert. Hanc eandem ob causam Dominus DE LAUBEPINE, Episcopus Aurelianensis, istud Concilium tuens tanquam certum & confitans, totum se dedit intelligentia multorum ejus Canonum. In eadem opinione eruditus Pater MORIN exceptit ex eodem Concilio, Ordinem, aut Pontificale, quod habetur ab illo, ut antiquissimus Ordo, aut Pontificale Occidentis de Ordinatione: itaque Cardinalis BONA non debuisset id Concilium collocare cum Concilio Romano sub SILVESTRO, cuius suppositio ut indubitata habetur. Id incumbit mihi adhuc monendum, idem Concilium continere præscriptions seu præceptioes maximi momenti, non solum de Ordinibus ab Episcopatu ad Cantoratum, & de omnibus Officiis Ecclesiasticorum, sed etiam de Sacramentis Matrimonii, Eucharistia, & Pœnitentia, & de aliis gravibus Moralibus aut Disciplina capitibus. Quamobrem maximi interest, perpendere quâ valeat auctoritate, & præcipue, an locus sit reputandi illud supposititum.

Tandem par est mihi admonere, quod, ut detur aliquis ordo rationibus, quæ possent afferri, ad ostendendum Concilium Carthaginense I V. videri supposititum, teneor illas in quinque Classes diversas dividere, quia quinque variis Locus potest considerari; nempè, Materiâ, Formâ, Numero, subscriptiōnibus, Testimoniis temporis, & colligi potest aliqua ratio suppositionis, ex unoquoque illorum Locorum.

Rationes 1. Classis accipiuntur è primo, & ultimo CANONE. Primus videtur esse factus post Concilium Ephesinum celebratum an. 431. nam inducit Episcopum ad confitendum, se credere duas Naturas, & Unam in JESU CHRISTO Personam, quod definitum est solum à Concilio Ephesino, aut potius primùm ab isto Concilio est definitum. Igitur, iste *Canon* excerptus videtur ex aliquo Concilio posteriori Concilio Ephesino, quod exegerit ab Episcopo recente promoto, fidem decisionis à Concilio Ephesino latæ contra Nestorium: & aliquis credendi Locus est, haeresim Nestorii, ejusque condemnationem huic Concilio occasionem dedisse. Aliud est, in eodem *Canone*, quo suspicari possit, non celebratum esse nisi post annum 415: ex eo quod statuat, exigi ab Episcopo novo confessionem expressam Peccati Originalis. Et primùm necessaria fuit, post condemnationem haeresis Pelagianæ factam primùm à Concilio Diopolitano, an. 415. C. 2. 3. 4. 5. professionis ab isto Heresiarcha in eo Concilio factæ, in retractationem suorum Errorum. Adjici posset, valde verisimile esse quod Ecclesia Africana non exegerit talem fidei confessionem à novis Episcopis, nisi postquam definitio facta à Concilio Diopolitano acceptata fuerit ab eadem Ecclesiâ; quod videtur solummodo factum in Concilio Carthaginensi, habito an. 418. in quo definitur peccatum Adami ad posteros translatum fuisse, & eâ de causa Infantes baptisi, in remissionem peccatorum. In eodem *Canone* Caput cuiusque Provinciæ Ecclesiasticæ appellatur *Metropolitanus*, contra usum Ecclesiæ Africæ in quâ vocabatur *Primas*.

In Ultimo *Canone*, Concilium habet, ut adulteras mulieres viduas, quæ post votum Continentiam, iterum copu-